

Калинчук А. М.,
кандидат філологічних наук,
старший науковий співробітник
Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України

РАННІ ШЕВЧЕНКОЗНАВЧІ РОЗВІДКИ МИХАЙЛА ВОЗНЯКА: ПРОЛЕГОМЕНИ

Анотація. На основі автобіографії та почасти спогадів Михайла Возняка проаналізовано його ранній шевченкознавчий період діяльності. Наголошено про науково-публіцистичний стиль викладу молодого вченого про Шевченкову спадщину, який він обрав свідомо, у такий спосіб популяризував твори поета серед галицької громадськості. Підкреслено, що критик зацікавився етапами поширення його текстів у Наддністрянську Україну та їх осмисленням у краї. Акцентовано актуальність заявленої теми, адже досі літературознавці не заглиблювалися в її інтерпретацію й обмежилися окремими згадками (як-от, Я. Гординський, Б. Загайкевич, О. Соколишин, І. Денисюк, М. Нечиталюк, М. Гнатюк, Б. Якимович, В. Микитюк та ін.). З'ясовано, що М. Возняк став тим дослідником, який зібрав та узагальнив відомі на початок ХХ ст. студії, замітки, згадки публіцистів про митця, зафіксував видання окремих його поезій в часописах або в збірках творів у Галичині. Розвідки критика проаналізовано відповідно до його плану підготовки заходів до Шевченкового ювілею 1914 р., де йшлося про необхідність наукового дослідження історичної доби, життєпису, лабораторії його творчості. Окреслено інтерпретацію М. Возняком певних рис світогляду митця, його українську й польську рецепцію 1840–1860-х рр. у Наддністрянській Україні, потрагування спільних мотивів у поемах “Czajki” (1830) Ю.-Б. Залеського й “Іван Підкова” (1839) та “Гамалія” (1842) Шевченка, визначено активне становлення його культу серед львівської університетської та гімназійної молоді, схожі настрої в Перемишлі, Тернополі, Станіславові та ін. містечках краю. Запропоновані спостереження про ранні розвідки М. Возняка вносять істотні корективи в історію науки про Шевченка, поезія вчений залучив тогочасні матеріали про поета, пов'язані з Наддністрянською Україною, уточнив або доповнив їх новими фактами, у такий спосіб підкреслено вагомий внесок ученого в розвиток шевченкознавства 1910-х років.

Ключові слова: Шевченко, поезія, видання, переклади, рецепція, культ, вшанування.

Постановка проблеми. Філологам Михайло Возняк (1881–1954) відомий як український літературознавець і критик, фольклорист і мовознавець, засновник франкознавства. Саме на початку 1910-х рр. науковець зацікавився етапами поширення Шевченкової спадщини в Наддністрянську Україну та її осмисленням галицькими діячами. Очевидно, що він став тим дослідником, який зібрав та узагальнив відомі на початок ХХ ст. студії, замітки, згадки про Шевченка галицьких публіцистів, зафіксував видання окремих його поезій в часописах або в збірках творів у Галичині.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми. Зазначимо, що на сьогодні здобутки М. Возняка-шевченкознавця вивчено фрагментарно, зокрема ще дотепер належно

не поціновано його студії про митця, написані в 1910–1914 рр. Тож актуальність звернення до аналізу ранніх шевченкознавчих розвідок ученого визначається тим, що досі літературознавці не заглиблювалися в інтерпретацію названої теми й обмежилися її згадками (як-от, Я. Гординський, Б. Загайкевич, О. Соколишин, І. Денисюк, М. Нечиталюк, М. Гнатюк, Б. Якимович, В. Микитюк та ін.).

Мета статті – дослідити ранні шевченкознавчі розвідки М. Возняка, що понині докладно не вивчено; визначити його внесок в розвиток науки 1910-х рр.

Виклад основного матеріалу дослідження. З автобіографії М. Возняка, опублікованої Р. Гораком, дізнаємося, що після закінчення сільської шестирічної школи юнак, погано знаючи німецьку мову, змушений був переїхати до м. Рава-Руська, де ще два роки вдосконалював іноземну мову в місцевій школі. Далі він навчався в Академічній гімназії у Львові, тоді ж підзаробляв репетиторством, у вищих класах отримував стипендію [1, с. 175]. У 1908 р. М. Возняк закінчив філософський факультет Львівського університету, де студіював слов'янську та класичну філологію у професорів О. Колесси й К. Студинського. Саме в 1911 р. за поданням останнього молодого критика обрали дійсним членом філологічної секції НТШ, проте її ухвалу не затвердили члени Товариства [докл. див.: 2, с. 131–132]. За автобіографією М. Возняка, з липня 1908 р. по серпень 1914 р. він викладав українську мову та літературу в Академічній гімназії. Досліджуючи згаданий період життєпису науковця, П. Сениця вказав, що австрійським урядом М. Возняка було зазідошено в “русифільстві” й вивезено до першого в Європі концентраційного табору Талергоф (тоді – Австро-Угорщина). Проте по дорозі до табору критик зміг утекти й перебрався до Відня та працював на коєдукаційних гімназійних курсах, які організував для української молоді І. Кокурудз [3, с. 138]. За твердженнями Л. Клебан, там само М. Возняк допомагав Союзу визволення України (1914–1918, утворено в Східній Галичині), спільно з В. Дорошенком і А. Жуком редагував, здійснював коректуру текстів журналу “Вістник Союзу визволення України” [2, с. 132]. За його автобіографією, влітку 1918 р. він повернувся до Львова, де активно долучився до роботи в НТШ, був членом “Українського бібліографічного товариства” [2, с. 132], утім вирішив займатися науковою діяльністю приватно [4, с. 181; 1, с. 161, 173, 175].

З Особової справи вченого відомо, що філологічні дослідження він почав у 1902 р. Так, свою першу помітну працю “Причинки до студій над писаннями Лаврентія Зизанія” літературознавець оприлюднив у 1908 р. М. Возняк – автор розвідок “Українські драматичні вистави в Галичині в першій половині ХІХ ст.”; «До історії видання Номисової збірки “Українські

приказки, прислів'я і таке інше» (обидві – 1909), “Студії над галицько-українськими граматиками XIX в.” (1909–1910), “Різдяні й великодні вірші-оразії зі збірника кінця XVII – початку XVIII в.”, “Філологічні праці Івана Могильницького” (обидві – 1910), “Віршові проби Юліана Величковського (До питання авторства Шашкевичевої “Читанки”)” (1911), численних дописів із історії української мови (1909, 1910, 1912, 1913), які друкував окремими виданнями або в “Записках” НТШ, Українського наукового товариства, в “Українсько-Руському архіві”, часописах “Діло”, “Неділя”, “Наша школа”, “Письмо з Просвіти”, “Україна” [1, с. 162–164]. Відтак Б. Романенчук наголосив, що тематика досліджень М. Возняка була різноманітною: давня українська література XI–XVIII ст. (опрацьовував стародруки, полемічне письменство, драматичну й віршову спадщину XVII–XVIII ст.), фольклор (вивчав рукописні збірники українських пісень XVII–XVIII ст. в українських і польських архівах). Згодом найважливіші матеріали критик опублікував у “Матеріалах до історії української вірші і пісні” в 3-х томах (Л., 1913–1925) [5, с. 242–243]. Саме Б. Романенчук визнавав, що Вознякові “естетичні погляди були по суті франківські, тобто суспільно-народні чи народницькі, а метода досліджування – біо-бібліографічна, яку він перейняв від своїх учителів, тому його праці мають документальну вартість, бо він аналізував знайдені матеріали й описував їх, не вдаючись у їх ідеологічну оцінку, а в висновках був завжди обережний і об’єктивний, часом навіть здержувався, для збереження об’єктивності, від власних висновків, зате наводив багато іншого матеріалу, який мав допомогти читачеві чи дослідникові робити власні висновки” [5, с. 243–244].

Водночас Б. Романенчук стверджував про багатогранні зацікавлення раннього М. Возняка до різних періодів історії української літератури, зокрема до творчості Маркіяна та Володимира Шашкевичів, Івана Вагилевича, Павлина Свенціцького, Тараса Шевченка, Михайла Коцюбинського та Івана Франка, до питань літературних взаємин Наддністрянської та Наддніпрянської України, галицького відродження: “опрацьовував не раз і зовсім випадково, залежно від матеріалу, який потрапляв йому в руки, та все-таки деякі теми й проблеми цікавили його постійно і від них він ніколи не відривався” [5, с. 244–245]. Пізніше аналогічну думку про дослідника висловив і Р. Горак [1, с. 170].

Услід за І. Кокорудзом, О. Колесою, К. Студинським, І. Франком, В. Щуратом та ін. галицькими критиками Шевченкова творчість привернула увагу і М. Возняка. Тож уперше ім’я поета він згадав в огляді альманаху “Сніп” (1841) [6]. Зокрема рецензент стверджував, що О. Корсун обіцяв друге видання збірника (а не 2-й вип.), де спроектував умістити Шевченкову “Мар’яну-черницю” з поправленим текстом поеми та рисунками до неї [6, с. 132], проте констатував, що смерть видавця в 1891 р. стала перешкодою втілити задум.

М. Возняк запропонував план підготовки заходів до Шевченкового ювілею: по-перше, наукове дослідження історичної доби, життєпису, лабораторії його творчості. Так, учений застеріг упорядників спадщини митця від фальсифікацій: не обходити невідомі місця в окремих поезіях або виправляти їх. Відтак учений виклав власну інтерпретацію окремих рис світогляду митця. За М. Возняком, Шевченко – “речник національної свідомості та національного відродження України” [7, с. 52], який показав світові нову українську націю, гостро

відчув дух історичної минувшини, відтворив її в різноманітних сюжетах поетичних і малярських творів. На думку критика, Шевченко обстоював національну відокремленість українського народу від російського та польського і “за свої сміливі думки відплатив десятилітнім засланням” [8, с. 98], але так і не зрадив своїх переконань. Водночас М. Возняк констатував байдужість знайомих митця до його долі в перші місяці заслання [9, с. 2]. Науковець сформулював гуманізм Шевченка як ідеал рівності всіх: “підніс так голосний протест проти пановання людини над людиною як над худобиною, відчув так тонко горе бідної жінки, її людську гідність і материнство, що став речником вселюдських ідеалів волі, правди й добра” [7, с. 50–52].

М. Возняк наголосив, що стаття “Где-що про українського співака Тараса Григоровича Шевченка” (С. 7–106) – перша в Галичині несплутана популяризаторська біографія поета, яку вміщено в додатку до книжки “Сонное виденіе або разговор духов о польской и о русской справе” (Л., 1862), підписаної криптонімом М. В. Р. (імовірно, автор – М. В. Розлуцький). Порівнявши її та розвідку Д. Тяничевича “Слівце правди...” (Вечорниці. 1862. № 35–39, 41–43; 1863. № 1–2), М. Возняк висноував, що останню викладено надто пишномовно [10, с. 48].

Відповідно до заявленого плану критик закликав популяризувати спадщину митця та його біографію серед найширших кіл українського суспільства. Відтак у перед’ювілейні роки літературознавець запрошував інтелігенцію докласти зусиль до того, аби познайомити галичан із Шевченковою творчістю в читальнях, гуртках, товариствах, роз’яснювати їм незрозумілі місця в його доробку [8, с. 99]. М. Возняк визнавав, що за життя митця громадськість Наддністрянщини мало знала його поезії та ще менше – біографію [10, с. 45]. Тож він зауважив, що вперше галичани змогли прочитати його твори в альманасі “Ластівка” (СПб., 1841). Наприклад, учений покликався на лист М. Шашкевича до М. Козловського від 1842 р. і зазначив, що саме в ньому письменник щиро радів із приводу виходу альманаху [докл. див.: 11, с. 127]. Водночас літературознавець констатував, що М. Шашкевич переписав відомі йому Шевченкові поезії [7, с. 49], зокрема серед його паперів збереглася рукописна копія балади “Причинна” [10, с. 45]. За інформацією М. Возняка, інтелігенція краю знала твори не лише з альманаху “Ластівка”, а й зі збірки “Чигиринський Кобзар і Гайдамаки” (СПб., 1844). Як стверджував критик, у 1849 р. для антології “Пчола малоруська” Я. Головацький включив поезії: “Думка” (“Вітре буйний, вітре буйний!..”), “На вічну пам’ять Котляревському” (обидві – з “Ластівки”), “Перебендя”, “Іван Підкова”, “До Основ’яненка”, “Думи мої, думи мої...” (1840), уривок із “Гайдамаків” (усі – з “Чигиринського Кобзаря”), проте зі зміною своїх поглядів упорядник задум не зреалізував [12, с. 1; 10, с. 45]. М. Возняк відзначив той факт, що І. Вагилевич найменше знав Шевченкові твори. Відтак у 1843 р., ухвалюючи план видати збірку статей про українську мову та укладаючи її, галицький письменник звернувся до Я. Головацького, щоб той виклав свої міркування та запропонував підбірку текстів з “Кобзаря” (1840) і поеми “Гайдамаки” (1841). На думку М. Возняка, І. Вагилевич міг знати ці видання спершу із заголовків, а в рукописі – поему “Кавказ” [12, с. 2; 10, с. 45]; у статті “Замітки о руськой літературе” (Дневник руський. 1848. 13 (25).X) він указав збірки: “Гайдамаки” (1841, 2-е вид. – 1844), “Тризна” (1844) і “Гамалія” (1844) [12]. У цьому ж контексті М. Возняк

нагадав, що 19 жовтня 1848 р. у Львові М. Устиянович виголосив «Промову на “Соборі учених руських”» [3, с. 48], в якій заявив: “аж хочемо узброїтися в кріпость, послухаймо громкого Шевченка” [13, с. 417].

Літературознавець констатував відсутність згадок про митця у Наддністрянщині 1850-х рр. [10, с. 46]. Вивчаючи рецепцію Шевченка в краї 1860-х рр., М. Возняк наголосив, що перші відомості про смерть поета подали галицькі часописи “Głos” (1861. 22.III) та “Слово” (1861. 15.III). Науковець зафіксував окремі неточності у фактажі замітки в додатку до 27-го числа “Слова” (29.IV): як-от, прізвище О. Корсуна хибно перенесено на назву поеми, як і вірш “Коханка” приписано Шевченкові, уточнив, що збірку “Кобзар” видано в 1860 р., а не в 1859 р. [12, с. 2]. Водночас він установив, що в тодішній польській пресі почасти тенденційно висловлювалися про українського митця: публікуючи поезії “Думи мої, думи мої...” (1840), “До Основ’яненка”, епілог “Стоїть в селі Суботові...”, “Тарасова ніч”, “Полякам”, “Сон” (“На панщині пшеницю жала...”) в газ. “Dziennik Literacki” (1861. Ч. 60; Ч. 62; Ч. 64), упорядники продемонстрували своє упереджене ставлення до спільного минулого. Відомо, що статтю “Szewczeńko – Sulima” в рубриці “Ruch umysłowo-polityczny Rusi” оприлюднено у тому ж часописі (Ч. 69) за підписом, імовірно, його редактора, В. Манецького [14, с. 683], де українського поета уважали “репрезентантом <...> автономно-польського, опертого на козацьких традиціях. У творах Шевченка є два визначні моменти: перший, так само прихильний Польщі, як і Москві, вірить у самостійність України (Rusi), другий прихильніший для поляків, пропагує деяке братерство, як було за часів Вишневецьких, Конашевичів” [12, с. 2]. Також український дослідник констатував негативний відгук автора студії про образ Гонти [12, с. 3].

М. Возняк – автор порівняльної замітки про спільні мотиви в поемах “Czajki” (1830) Ю.-Б. Залеського й “Іван Підкова” (1839) та “Гамалія” (1842) Шевченка [15, с. 6]. За науковцем, у польському творі вперше романтично возвеличено козацьчину в поетичній формі [15, с. 7], а постать П. Конашевича-Сагайдачного як союзника Польщі приваблювала Залеського рисами хоробрості й відваги [15, с. 6]. Відтак М. Возняк наголосив, що “гармонійна вдача Залеського не любила прикрих образів, вибрала з теми найвідповідніший для себе момент”, що позначився на сюжеті польської поезії без “образу боротьби, пожару та вбивства” [15, с. 6]. Зіставляючи зазначений твір із Шевченковим “Іваном Підковою”, критик указав на їх подібність (ішлося про епізод, коли провідник планував новий похід) [16, с. 123]; уважав, що Іван Підкова – історична особа, тоді як Гамалія – художній вимисел митця [15, с. 7]. Аналізуючи іншу Шевченкову поему, написану 1842 р., літературознавець підкреслив: “Гамалія” се неначе доповнене “Чайок”, розвинене їх помислу, поет вводить тут і зойки християнських невірників над Босфором, які чекають висвободження, і сцену вбийства і пожару, якої не хотів Залеський діткнути, бо була противною його артистичній натурі” [15, с. 7].

М. Возняк констатував, що з 1862 р. уперше в Галичині почали вшановувати Шевченка [7, с. 49; 12, с. 4], підкреслив активне становлення культу митця серед львівської університетської та гімназійної молоді, схожі настрої вбачав у Перемишлі, Тернополі, Станіславові та ін. містечках краю. Наприклад, критик зафіксував, що 14 (26) лютого 1862 р. у Львові

пройшов декламаторський вечір в українському товаристві “Руська бесіда”, де К. Климкович прочитав поему “Іван Підкова” [12, с. 4], відтоді подібні заходи відбувалися щороку. Ще науковець наголосив на ролі львівського купця М. Димети, який весною 1862 р. серед інших українських книжок, виданих у Російській імперії, привіз до міста й “Кобзар” (1860) [10, с. 50]. Учений стверджував, що, зважаючи на дефіцит останньої, галицька молодь активно почала переписувати Шевченкові поезії, серед них – і священник М. Михалевич [10, с. 50], а його рукописний “Кобзар” і твори, раніше надруковані в часописах “Вечорниці”, “Мега” й “Основа”, було використано в першій зб. “Поезії Тараса Шевченка” в 2-х томах (Л., 1867–1868) [10, с. 50].

М. Возняк – автор ряду рецензій. Так, він привернув увагу тогочасної громадськості до інтерпретації Л. Совінським другої редакції [Автобіографії] митця, опублікованої під заголовком «Письмо Т. Гр. Шевченка к редактору “Народного чтения”» (1860), та ряду його ранніх балад, переспівів і послань; наголосив, що публіцисту було складно викласти зміст чотирьох Шевченкових “Думок” [17]. За М. Возняком, письменник неоднозначно сприйняв історичні твори “Іван Підкова”, “Гамалія” й “Тарасова ніч” і спеціально переклав поему “Гайдамаки” польською мовою, щоб уникнути переказу змісту й у такий спосіб «влекшити <...> читачеві нагоду зазнайомитися з усіма хибамі й добрими прикметами “українського лірника”» [17, с. 5]. Підсумовуючи, М. Возняк підкреслив значення “Студії...” Л. Совінського для українських і польських дослідників спадщини митця [17, с. 5].

Також М. Возняк запропонував огляд видань Шевченкових поезій [18], зокрема тих, що виходили в Російській імперії та поза нею, підкреслив науковий рівень праць В. Доманицького, І. Франка, В. Яковенка, О. Колесси, О. Кониського, висловив сподівання на узагальнюючі дослідження в майбутньому. В іншій рецензії [19] М. Возняк показав найціннішу частину “Літературних начерків” В. Щурата [20] – студії про поета: замітки «Шевченків “Буквар”» і “Варшавський учитель Шевченка” потрагнував як фейлетонові реферати, не погоджувався з окремими думками автора в дописі “Пояснення деяких Шевченкових висловів” (без їх уточнення), визнав “нове освітлення” теми у розвідках «Шевченків “Іван Підкова”» та «Шевченкове послання “Гоголю”», спробував розкрити генезу першотвору “Подражаніє Едуарду Сові” у статті “Шевченко – Желіговський – Чечот” [19, с. 218–219].

У ще одному короткому відгуку [21] М. Возняк виклав свої думки про виставу “Назар Стодоля”, прем’єра якої відбулася 5 травня 1864 р. у Львові в постановці театру “Руська бесіда” (головні ролі в ній виконало подружжя Омеляна (Назар) і Теофілії (Галі) Бачинських). Значимо, що дослідник поділяв точку зору іншого рецензента про драму Шевченка (Слово. 1864. Ч. 33; без підпису): “розкрив перед видцями живий образ українського козацького світу, а саме вищих станів з 16 ст. Викінченими є тільки перші два акти п’єси, а третій лишився не вповні обробленим нарисом” [21, с. 15]. За М. Возняком, “мотиви розв’язки стираються вкінці в одній коротенькій сцені так несподівано, що се заставляє думати, що кінець драми в своїх подрібних частинах лишився накинутим тільки в першій нарисі” [21, с. 15].

Висновки. Отже, в ранніх шевченкознавчих студіях Михайла Возняка розглянуто рецепцію митця у Наддністрян-

ській Україні, вивчено витоки культу поета, проаналізовано видання його творів у XIX ст. Розвідки науковця цінні залученням уривків із першоджерел та архівними матеріалами про Шевченка, що уточняли або доповнювали його життєпис новими фактами. Уважаємо, що запропоновані спостереження про ранні дослідження М. Возняка вносять корективи в історію шевченкознавства другої половини XIX – перших десятиліть XX ст. Результати нашого дослідження будуть використані під час підготовки об'єктивної монографії про напрями та проблеми розвитку шевченкознавства першої третини XX ст.

Література:

- Горак Р. Університетська справа Михайла Возняка. *Українське літературознавство*. 2015. Вип. 79. С. 156–191.
- Клебан Л. Світогляд та наукові інтереси Михайла Возняка: формування і становлення. *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету*. 2020. Вип. 21. С. 128–143.
- Сениця П. Професори Української Академічної гімназії. *Ювілейна книга Української Академічної гімназії у Львові: На 100-річчя першого українського іспиту зрілості 1878–1978*. Філадельфія; Мюнхен: Український вільний університет, 1978. С. 121–235.
- Нечиталок М. “Честь праці!”: Академік Михайло Возняк у спогадах та публікаціях. Львів: [б. в.], 2000. 424 с.
- Романенчук Б. Возняк Михайло. *Азбуковник: Енциклопедія української літератури*. Філадельфія: “Київ”, 1973. Т. 2. С. 241–245.
- Возняк М. До характеристики харківського гуртка українських письменників. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. 1910. Т. ХСІІІ. Кн. 1. С. 132–140.
- Возняк М. Літературні свята в 1911 і 1912 рр. *Календар товариства “Просвіта” на рік 1912*. 1911. Річник XXXV. С. 39–58.
- Возняк М. Шевченків рік зближається ... *Письмо з Просвіти*. 1912. Ч. 4 (Квітень). С. 97–100.
- Возняк М. В справі ювілею столітніх уродин Т. Шевченка. *Неділя*. 1912. Ч. 10. 9 березня. С. 1–2.
- Возняк М. Шевченко в галицькій Україні. *Українская жизнь*. 1914. № 3. С. 45–52.
- Шашкевич М. Листи. *Письменники Західної України 30–50-х років XIX ст.* Київ: Дніпро, 1965. С. 122–128.
- Возняк М. Народини культу Шевченка в Галичині. *Неділя*. 1911. Ч. 11–12. 11 березня. С. 1–5.
- Устиянович М. Промова на “Соборі учених руських”. *Письменники Західної України 30–50-х років XIX ст.* Київ: Дніпро, 1965. С. 414–417.
- Федорук О. Коментарі. *Тарас Шевченко в критиці*. Київ: Критика, 2016. С. 683.
- О. К. [Возняк М.]. Відгомін “Чайок” Б. Залеського в поезіях Шевченка. *Неділя*. 1912. Ч. 10. 9 березня. С. 6–7.
- Шевченко Т. Повне зібрання творів: у 12 т. Київ: Наукова думка, 2001. Т. 1. 784 с.
- Возняк М. Шевченків “Кобзар” 1860 року в світлі критики Совінського. *Діло*. 1911. № 54. С. 4–5.
- О. К. [Возняк М.]. Кілька слів про повні видання поезій Т. Шевченка. *Неділя*. 1912. Ч. 12. С. 5–6.
- Возняк М. [Рец.]. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. 1913. Т. СХV. Кн. 3. С. 206–219. – Рец. на кн.: Др. Василь Щурат. Літературні начерки. Львів, 1913, стор. 105.
- Щурат В. Перша оцінка Шевченка в Галичині. *Щурат В. З життя і творчості Тараса Шевченка*. Львів: З друкарні Наукового товариства ім. Шевченка, 1914. С. 28–32.
- М. В. [Возняк М.]. Перша вистава “Назар Стодоля” в Галичині. *Неділя*. 1911. Ч. 11–12. 11 березня. С. 15.

Kalynchuk A. Early Shevchenko explorations of Mykhailo Vozniak: prolegomens

Summary. The article analyzes the early period of Shevchenko’s research activity on the basis of Mykhailo Vozniak’s autobiography and some memoirs. Emphasis is placed on the scientific and journalistic style of presentation on Shevchenko’s legacy, which the young scholar consciously chose, thus popularizing the poet’s works among the Galician public. It is emphasized that he was interested in the stages of distribution of poetry texts in Transnistrian Ukraine and their understanding in the region. The urgency of the stated topic is emphasized because so far literary critics have not delved into its interpretation and limited themselves to individual mentions (such as J. Hordynsky, B. Zagaykevych, O. Sokolyshyn, I. Denysiuk, M. Nechytaliuk, M. Hnatyuk, B. Yakymovych, V. Mykytyuk and others). It was found that M. Vozniak became the researcher who collected and summarized the known at the beginning of the twentieth century. studies, notes, mentions of Galician publicists about the artist, recorded the publication of individual poems in magazines or collections of his works in Galicia. The intelligence critic was analyzed in accordance with his plan of preparations for the Shevchenko anniversary, which was a scientific study of the historical era, biography, laboratory of his work. M. Vozniak’s interpretation of certain features of the artist’s worldview, his Ukrainian and Polish reception of the 1840s–1860s in Galicia, the interpretation of common motives in the poems “Czajki” (1830) by Yu.-B. Zaleski and “Ivan Pidkova” (1839) and “Gamalia” (1842) by Shevchenko, determined the active form of the cult of the artist among the Lviv university and high school youth, similar sentiments in Przemyśl, Ternopil, Stanislaviv and others towns of the region. Opinions about the significant contribution of the critic to the development of Shevchenko studies in the 1910s are expressed. The proposed observations on the early explorations of M. Vozniak make some adjustments to the history of the science of Shevchenko, as the scientist drew contemporary materials about the poet related to Transnistria Ukraine, clarified or supplemented them with new facts.

Key words: Shevchenko, poetry, publications, translations, reception, cult, honoring.